

Зоряна Лободіна

д.е.н, професор, професор кафедри фінансів імені С. І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Юрій Лушней

аспірант кафедри фінансів імені С. І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Руслан Лободін

аспірант кафедри фінансів імені С. І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Тетяна Лушней

студентка гр. ФФ-21,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ СУТНОСТІ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ І СУЧАСНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Економічна категорія «публічні фінанси» не так давно почала активно використовуватися у вітчизняній фінансовій термінології. Тому сучасна фінансова думка характеризується наявністю численних дискусійних підходів до дефініції «публічні фінанси» та їх складових, які постійно трансформуються з урахуванням сучасної глобальної невизначеності та безпекових ризиків.

На цьому акцентує увагу А. Крисоватий, який вважає, що «сьогодення надскладного українського воєнного буття вимагає розглядати новітню парадигму дефініції «публічні фінанси» у контексті еволюції, пов'язаної із захистом територіальної цілісності держави та безпеки для життя в країні, стиранням кордонів між національними суспільними відносинами та зовнішнім світом. Це зумовлює, з одного боку, поглиблення прозорості та відкритості публічного сектору фіскального простору країни, взаємодії публічного сектору однієї країни з публічним сектором іншої країни, а з іншого, у площині боргових фінансів, – активізує і трансформує в умовах війни діяльність державних і місцевих органів влади, державних, муніципальних організацій та підприємств на внутрішніх і зовнішніх фінансових ринках» [3].

Зокрема, заслуговує на увагу запропонований американськими економістами І. Kaul та Р. Conceição, авторами праці «The new public finance: responding to global challenges» підхід щодо впливу сучасних економічних реалій на функціонування публічних фінансів та зумовлених ними змін у їх складі і використанні фіскальних інструментів [1].

Як зазначає Т. Куценко [4, с. 64], «зміст нового підходу полягає в тому, що сучасні реалії відкривають науці нове бачення на публічні фінанси, пов'язане зі стиранням кордонів між національною економікою та зовнішнім світом, яке призводить, з одного боку, до поглиблення взаємодії приватного бізнесу та публічного сектору країни, а з іншого – до зростання конкуренції між ними, що виходить за межі національних кордонів у відповідності до

глобальних викликів сучасності. Отже, це означає, що зміни в публічних фінансах будь-якої країни відбуваються з урахуванням розмивання кордонів в рамках фінансових відносин різних рівнів: національних (national), приватних (private), публічних (public) та міжнародних (international)» [1].

З огляду на це, погоджуємося із Л. Христенко та О. Чорною щодо доцільності «...розкриття змісту публічних фінансів через нову парадигму, яка полягає у розширенні рамок публічних фінансів від відносин, які формують потоки ресурсів у рамках бюджетної системи України (центральні та місцеві державні фінанси) до фінансових відносин, які передбачають взаємодію (партнерство) суб'єктів приватного та публічного секторів економіки країни; суб'єктів державної або комунальної форми власності, які через специфіку діяльності можуть реалізовувати свої функції як у публічному, так і бізнес-секторі економіки; суб'єктів, що діють у формі фінансових установ (організацій), які утворено на умовах повної або часткової державної власності, та реалізують свої функції на внутрішніх та зовнішніх фінансових ринках; суб'єктів у формі спеціальних (цільових) позабюджетних фондів; суб'єктів, що відповідають за благодійну діяльність на підтримку реалізації функцій держави у соціально-медичній, освітньо-культурній, миротворчій, відновлювальній та інших публічних сферах» [5, с. 97].

З'ясування глибинних засад та особливостей функціонування публічних фінансів в сучасних умовах доцільно здійснювати за допомогою діалектичного методу як базису розвитку фінансової науки та діалектичної логіки.

На основі використання методологічного інструментарію діалектичного підходу, який активно розвинув В. Дем'янишин [2], до пізнання сутності публічних фінансів сформулюємо комплексний науковий підхід до цієї дефініції (рис. 1).

З огляду на те, що кінцевою метою функціонування розподільних відносин, які формують зміст публічних фінансів, є формування і використання публічних фінансових ресурсів, охарактеризуємо сутність поняття «публічні фінансові ресурси».

На нашу думку, публічні фінансові ресурси – це грошові фонди, мобілізовані із внутрішніх і зовнішніх джерел органами державної влади, органами місцевого самоврядування, суб'єктами господарювання державного і комунального секторів економіки з метою фінансового забезпечення реалізації функцій держави.

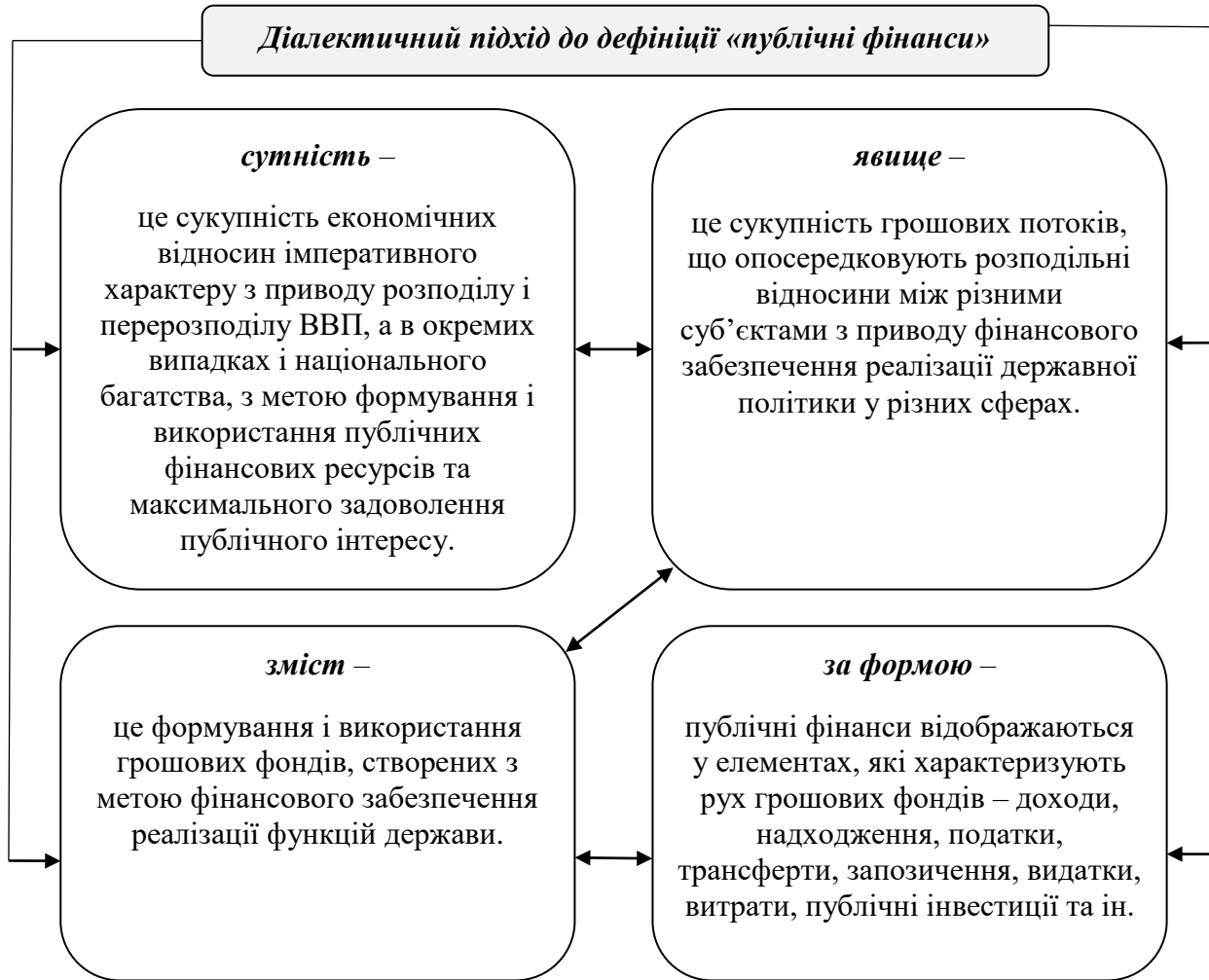

Рис. 1. Тракткування поняття «публічні фінанси» на основі використання діалектичного підходу

Публічні фінансові ресурси включають:

- кошти державного бюджету;
- кошти місцевих бюджетів;
- кошти фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування (Пенсійного фонду України і Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття) та інших державних фондів;
- кошти суб'єктів господарювання державного і комунального секторів економіки.

Сутність публічних фінансів знаходить практичний вияв через функції, які публічні фінанси виконують, і які властиві їм як економічній категорії (рис. 2).

Рис. 2. Призначення, іманентні функції публічних фінансів та ефекти, якими супроводжується їхня реалізація

Отже, запропонований концептуальний підхід до дефініції «публічні фінанси», виявлення й обґрунтування алокаційного, регулюючого і превентивного ефектів від реалізації розподільної та контрольної функцій публічних фінансів як економічної категорії дасть змогу обґрунтувати призначення публічних фінансів з метою визначення їх впливу на соціально-економічні процеси та підвищення ефективності управління публічними фінансовими ресурсами.

Список використаних джерел:

1. The new public finance: responding to global challenges. Edited by Inge Kaul, Pedro Conceição. Published for The United Nations Development Programme. New York. Oxford. Oxford University Press. 2006. 664 p. URL: https://www.researchgate.net/publication/227466869_The_New_Public_Finance_Responding_to_Global_Challenges

2. Дем'янишин В. Г. Теоретична концептуалізація і практична реалізація бюджетної доктрини України: монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2008. 496 с.
3. Крисоватий А. Военні реалії фіскального простору публічних фінансів України. *Світ фінансів*. 2023. № 1(74). С. 8–30. URL: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1583>
4. Куценко Т. Ф. Публічні фінанси в Україні: зміст та структура з урахуванням сучасних тенденцій розвитку. *Економіка та держава*. 2016. № 6. С. 62–66. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/6_2016/15.pdf
5. Христенко Л. М., Чорна О. Ю. Публічні фінанси та фінансовий менеджмент у публічній сфері: сутність понять, відмінні риси та особливості системних складових. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2020. № 2 (258). С. 96–102. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/1006910>